

Зарядтың сақталу заңы

Кез-келген электрлік оқшауланған (тұйық) жүйедегі электр зарядтарының алгебралық қосындысы тұрақты болады.

Математикалық өрнегі:

$$Q = \sum_{i=1}^N Q_i = \text{const}$$

Нүктелік заряд дегеніміз сызықтық өлшемдері қарастырылып отырған ара қашықтықпен салыстырғанда ескермеуге болатындай аз зарядталған дене.

Кулон заңы (Электростатиканың негізгі заңы)

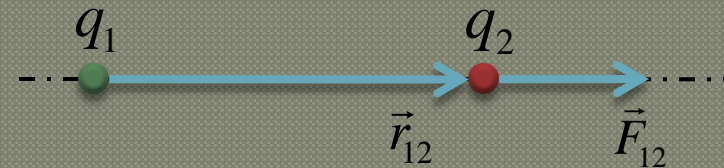
Нүктелік зарядтардың арасындағы әсерлесу күші олардың зарядтарына тура, ал ара қашықтықтарының квадратына кері пропорционал.

Математикалық өрнегі:

$$F = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{|q_1||q_2|}{r^2}$$

Векторлық түрде

$$\vec{F}_{12} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{q_1 q_2}{r_{12}^2} \frac{\vec{r}}{r_{12}}$$

Суперпозиция принципі

Бөлшекке бірнеше күш әсер ететін болса, қорытқы күш олардың векторлық қосындысына тең.

Егер әсер етуші күштердің кеңістікте таралуы үзіліссіз болса қосындыны интегралға ауыстырамыз.

Дискретті жағдайда:

$$\vec{F}_{\text{жс}} = \sum_{i=1}^N \vec{F}_i$$

Үзіліссіз жағдайда

$$\vec{F}_{\text{жс}} = \int d\vec{F}$$

Зарядтардың таралу заңдылықтары

Зарядтың сызықтық, беттік және көлемдік тығыздықтары дегеніміз, сәйкесінше, бірлік ұзындыққа, ауданға және көлемге сәйкес келетін заряд шамасы

Зарядтың сызықтық тығыздығы: $\lambda = \frac{dq}{dl}$

Зарядтың сызықтық тығыздығы: $\sigma = \frac{dq}{dS}$

Зарядтың сызықтық тығыздығы: $\rho = \frac{dq}{dV}$

Электр өрісінің кернеулігі

Зарядталған денелердің өзара әсерлесуін жүзеге асыратын материяның бір түрі

Математикалық түрде: $\vec{E} = \frac{\vec{F}}{q}$

Дискретті жағдайда:

$$\vec{F}_{\text{жс}} = \sum_{i=1}^N \vec{F}_i$$

Үзіліссіз жағдайда

$$\vec{F}_{\text{жс}} = \int d\vec{F}$$

Гаусс теоремасы

Кез-келген тұйық бет арқылы өтетін электр өрісі кернеулігінің ағыны сол беттің ішіндегі зарядтардың алгебралық қосындысының электрлік тұрақтығы қатынасына тең.

Интегралдық түрде:

$$\oint \vec{E} d\vec{S} = \frac{Q}{\epsilon_0}$$

дифференциалдық түрде:

$$\operatorname{div} \vec{E} = \frac{\rho}{\epsilon_0}$$

Тұйық бет ішіндегі зарядтар

дискретті болса:

$$Q = \sum_{i=1}^N Q_i$$

үзіліссіз болса:

$$Q = \int \lambda dl; \quad Q = \int \sigma dS; \quad Q = \int \rho dV.$$

Өріс көзінен r қашықтықтағы өріс кернеулігі:

Нүктелік заряд үшін:

$$\vec{E} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{Q}{r^2} \frac{\vec{r}}{r}$$

Біркелкі зарядталған денелер үшін:

Зарядтың сызықтық тығыздығы λ болатын шексіз ұзын түзу жіп:

$$E = \frac{\lambda}{2\pi\epsilon_0 r}$$

Зарядтың беттік тығыздығы σ болатын шексіз жазықтық:

$$E = \frac{\sigma}{2\epsilon_0}$$

Электр өрісі кернеулігі мен потенциалы арасындағы байланыс

Электр өрісінің кернеулігі белгілі болғанда потенциалды анықтау үшін:

$$\varphi = \int_r^{\infty} \vec{E} d\vec{l}$$

Электр өрісінің потенциалы белгілі болғанда кернеулігін анықтау үшін:

$$\vec{E} = -grad \varphi$$

Электр өрісіндегі жұмыс

q_0 зарядты 1 нүктеден 2 нүктеге жылжытуға электр статикалық өрістің атқаратын жұмысы, осы зарядпен 1 және 2 нүктелердің потенциалдар айырымының көбейтіндісіне тең.

Математикалық өрнегі:

$$A_{12} = \int_{r_1}^{r_2} \vec{F} d\vec{l} = q_0 \int_{r_1}^{r_2} \vec{E} d\vec{l} = q_0 (\varphi_1 - \varphi_2)$$

Өткізгіштердің электр сиымдылығы

Өткізгіш зарядының оның тудырған потенциалына қатынасын өткізгіштің электр сиымдылығы деп атаймыз.

Оңашаланған өткізгіш болса:

$$C = \frac{q}{\varphi} = \frac{q}{\int_r^{\infty} \vec{E} d\vec{l}}$$

Екі өткізгіштен тұратын жүйе (конденсатор) болса:

$$C = \frac{q}{\varphi_1 - \varphi_2} = \frac{q}{\int_{r_1}^{r_2} \vec{E} d\vec{l}}$$

Конденсаторлардың электр

СИЫМДЫЛЫҒЫ

жазық:

$$C = \frac{\varepsilon \varepsilon_0 S}{d}$$

сфералық:

$$C = 4\pi \varepsilon_0 \varepsilon \frac{r_1 r_2}{r_2 - r_1}$$

цилиндрлік:

$$C = \frac{2\pi \varepsilon_0 \varepsilon l}{\ln \frac{r_2}{r_1}}$$

Конденсаторларды жалғау белгілері

Тізбектей:

$$\frac{1}{C_{\text{жс}}} = \sum_{i=1}^N \frac{1}{C_i}$$

$$q_{\text{жс}} = q_1 = q_2 = \dots = q_N$$

$$U_{\text{жс}} = \sum_{i=1}^N U_i$$

Параллель:

$$C_{\text{жс}} = \sum_{i=1}^N C_i$$

$$q_{\text{жс}} = \sum_{i=1}^N q_i$$

$$U_{\text{жс}} = U_1 = U_2 = \dots = U_N$$